

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

**Випуск 31
Книга 2**

Рівне – 2019

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 31. Кн. 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любова – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 28 листопада 2019 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://fipmv.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

5. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti (dali – Derzharkhiv Volynskoi oblasti). F. 46. Op. 9. Spr. 1321.
6. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti (dali – Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti). F. 3. Op. 1. Spr. 2.
7. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 3. Op. 1. Spr. 5.
8. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 27. Op. 1. Spr. 126.
9. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1429.
10. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1430.
11. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1590.
12. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1752.
13. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1753.
14. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1754.
15. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 216.
16. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 248.
17. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 370.
18. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 519.
19. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 126. Op. 1. Spr. 84.
20. Levchanivska Iryna. «Plast» na Volyni. Lutska ukrainska himnaziia. Spohady / za red. L.Tokaruka. lutsk, 1998. S.24–25.
21. Stratehiia Plastu – NSOU do 2030 roku. Plastovyi shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii. 2019. Ch. 1 (193).
22. Tyzhuk Fedir. Pochatky Plastu na Volyni (Persha zustrich plastuniv Volyni i Halychyny). Litopys Volyni. Vinnipeh, 1982. Ch. 13–14.
23. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi. F. 389. Op. 1. Spr. 22.
24. <https://www.oetker.ru/ru-ru/history> (12.11.2019).
25. Monografija O.U.N. na Wolyniu. Luck, Maj 1935.

УДК 271.2 (477.81)

**ДО ПРОБЛЕМИ ПРОСЛАВЛЕННЯ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ
«ЗНАМЕННЯ» ЦЕРКВИ СВ.ВМЧ. ПАРАСКЕВИ П'ЯТНИЦІ СЕЛА ВІЛІЯ
ОСТРОЗЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Ольга Северова

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)

e-mail: 54sever@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8771-1440>

Олександр Жук

Україна, 33023, м. Рівне, вул. С.Крушельницької 73/ 211

e-mail: ambrozio898989@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9849-5950>

Волинський регіон здавна відчував на собі покров Матері Божої. Діва Марія милостиво являє Свою любов до нашого краю уже не одне сторіччя, підтвердженням цьому є наявність волинських чудотворних ікон Богородиці.

Зібрані нами спільно з настоятелем церкви св.вмч. Параскеви П'ятниці села Вілія Острозького району Рівненської області протоієреєм Олександром Жуком архівні та інші матеріали по встановленню святкування на честь Вілійської ікони Божої Матері «Знамення» були передані в Комісію з канонізації святих УПЦ у 30 жовтня 2019 року розглянуті на її засіданні. Після вивчення Комісією матеріали були передані в Священний Синод Української Православної Церкви. б

грудня 2019 року Священний Синод УПЦ прославив чудотворну ікону «Знамення» Вільйську та прийняв рішення встановити день вшанування образу Вільйської ікони Божої Матері «Знамення» в четвер перед Трійцею.

Ключові слова: ікона Божої Матері «Знамення», церква, Вілья, консисторія, прославлення.

Olha Sievierova, Oleksandr Zhuk. TO THE ISSUE OF GLORIFICATION OF THE ICON OF THE MOTHER OF GOD "THE OMEN" OF THE CHURCH OF HOLY MARTYR PARASKEVA FRIDAY IN THE VILLAGE OF VILIYA OF OSTROH DISTRICT OF RIVNE REGION

The worship of holy icons is of great dogmatic importance in the Orthodox Church. The icon is much more than an image. Moreover, the icon is not just a decoration of the Church or an illustration of Holy Scripture. The icon is full compliance with the Prototype. This explains the great role of the icon in the Church. Since ancient times, the icon has been called «the Bible for the illiterate», «the picturesque Gospel», «the wordless preaching», «theology in paints». The icon expresses the entirety of the Orthodox theological doctrine. It is inextricably linked to the most inward life of the Church, so the icon existence and consideration outside the life of the Church is impossible. Particularly reverential icons are miraculous, the sign of which are miracles, experienced by someone and widely known. The worship of miraculous icons is like the worship of saints. Each such icon has a calendar date, sometimes even a few. The date is usually associated with finding the icon (its appearance), the manifestation of its power, rendering assistance (recovery, winning the battle, protection against attack or fire). The ancient Volyn region has long been under the special cover of the Mother of God. She has been showing mercifully her love to Volyn land for more than a century. The proof is the presence of several miraculous icons of the Virgin Mary, appeared in Volyn. Together with the archpriest Olexander Zhuk, the prior of the Church of the Holy Martyr Paraskeva Friday in the village of Viliya, Ostroh district, Rivne region we have been gathered materials for establishing a celebration in honor of the Holy icon of the Mother of God «The Omen». These materials were transmitted to the Holy Synod of the Ukrainian Orthodox Church. On October 30, 2019, the materials were considered at a meeting of the Commission on the Canonization of Saints chaired by Metropolitan of Kherson and Tavria John. Then the materials were submitted to the Holy Synod of the Ukrainian Orthodox Church.

On December 6, 2019, the Holy Synod of the Ukrainian Orthodox Church glorified the miraculous icon «The Omen» of the village Viliya and decided to establish a day of honoring the Holy icon of the Mother of God on Thursday before the Trinity. It was on this day 130 years ago the small copper icon miraculously emerged from the ground and manifested its miraculous power.

The aim of this article is to reveal the history of the icon of the Mother of God «The Omen» from the moment of its appearance in the village of Viliya, Ostroh county, Volyn province in 1889 and relying on archival sources to trace the process of glorification of this icon, which stretched for 130 years for objective and subjective reasons.

Key words: *the icon of the Mother of God «The Omen», the Church, the village of Viliya, consistory, glorification.*

Пошануванню святих ікон Православна Церква відводить важливу догматичну роль.

Ікона виступає чимось значно більшим, аніж просто образ.

Крім того, ікона не просто окраса храму чи образне роз'яснення до Святого Письма, ікона – це повна відповідність Першообразу.

Саме з цього випливає значущість ікони в Церкві.

Споконвіків образи трактувались як «Біблія для неграмотних», «живописне Євангеліє», «безсловесна проповідь». І це дійсно так, адже шанування ікон – це церковний догмат.

Даний догмат був сформульований на VII Вселенському Соборі у 787 році і впливав з основного церковного постулату – втілення Сина Божого у людську подобу.

В іконі відображається уся повнота православного богословського віровчення, вона нерозривно пов'язана із внутрішнім укладом церковного життя, тому існування ікони та її розгляд поза Церквою неможливі.

Особливе місце посідають ікони чудотворні, прикметною рисою яких є дива, що були отримані кимось і стали широко відомими. Поклоніння чудотворним іконам подібне до вшанування святих.

У церковному календарі за кожним з таких образів закріплена дата, нерідко їх може бути кілька.

Зазвичай обрана дата пов'язана з віднайденням ікони – її явленням, демонстрацією божественної сили, наданням допомоги (одужання, перемоги у битвах, захист від нападів, пожеж та інших небезпек).

Волинський регіон здавна відчував на собі покров Матері Божої.

Діва Марія милостиво являє свою любов до нашого краю уже не одне сторіччя, підтвердженням цьому є наявність волинських чудотворних ікон Богородиці.

Мета та завдання нашої статті впливають з необхідності розкриття раніше не дослідженої в науковій (цивільній) та церковній українській та зарубіжній історіографії проблеми історії прославлення ікони Божої Матері «Знамення» Вілійської.

Хронологічні рамки охоплюють історичний зріз часу починаючи з 1889 року – часу явлення ікони в селі Вілія Острозького повіту Волинської губернії і до 2019 року – року прославлення ікони Синодом Української Православної Церкви.

До наукового обігу вперше в такого роду практиці були введені архівні документи, які допомагають простежити процес прославлення ікони, що розтягнувся на сто тридцять років.

Виклад основного матеріалу статті. Церква святої великомучениці Параскеви П'ятниці знаходиться в селі Вілія Острозького району Рівненської області. Перша згадка цього старовинного села в історичних джерелах датується 1340 роком і розміщена в «Географічному словнику царства Польського та інших слов'янських країн» том 7, виданого у Варшаві в 1886 році [1].

В «Историко-статистическом описании церквей и приходов Волынской епархии» М.І. Теодоровича роком побудови церкви в селі Вілія названий 1782

рік [2], та ж дата вказана в церковному літописі, складеному священиком Яковом Захарієвичем, який був приходським священиком з 1889 по 1899 роки. Документ зберігається в фондах Острозького музею-заповідника [7].

Центральною подією в історії церкви стало благодатне явлення ікони Матері «Знамення». Історія її явлення, багаторазово описана в літературі, підлягає детальному документальному відновленню на основі матеріалів Волинської Духовної Консисторії, які зберігаються в фондах Державного архіву Житомирської області [21].

У 1889 році в с. Вілія відбулася надзвичайна подія. У четвер, перед днем Святої Трійці, 25 травня (6 червня за новим стилем), коли Церква здійснює святкування в пам'ять Третього знайдення чесної глави пророка Хрестителя Господнього Іоана Предтечі, в будинку селянина Миколи Остапчука з'явилася ікона Божої Матері «Знамення».

Святитель Іоанн Златоуст говорить: «...Когда имеет быть дивное чудо, предшествуют образы, чтобы мы наперед приготовились, а не были поражены вдруг и не пришли в смущение от необычайности события» [11].

Перед благодатним явленням ікони невістці Миколи Остапчука Домні тричі снівся один і той же сон. Вона чула голос, який наказував їй побілити будинок, мовляв, до тебе прийдуть гості. На цей сон жінка не звернула особливої уваги. Втопившись від важкої роботи в полі, вона задрімала і знову почула той же голос. Не гаючи часу, Домна залишила всі господарські справи, побігла додому і взялася до роботи.

У четвер, перед Трійцею, вона побачила сяйво, яке збільшувалося щохвилини. Уражена таким чудом, Домна підійшла з трепетом у кут кімнати, де була божниця з іконами, і побачила маленьку ікону Божої Матері, яка вийшла із землі. Страх і благоговіння охопили Домну, вона повідомила місцевому священику, родичам і односельцям про диво. Незвичайна новина швидко облетіла село. До Остапчуків почали приходити односельці, щоб подивитися на явлений образ Богоматері. Свята ікона була невеликим литим мідним образом Богоматері «Знамення» старовинної роботи.

На основі рапорту від 27 серпня 1889 року за № 289 Благочинного 4-го округу Острозького повіту протоієрея Костянтина Червинського Його Високопреосвященству Олександру, вікарію Волинському, про появу ікони «Знамення» Пресвятої Богородиці в будинку селянина Миколи Остапчука, Волинська Духовна Консисторія, згідно з визначенням від 19–24 жовтня 1889 р. доручила місцевому духовному слідчому при цивільному чиновнику провести слідство про обставини появи ікони, описані в рапорті Благочинного К. Червинського [22].

Слідство проводили духовно-судовий слідчий Микола Ярошенко і поліцейський урядник Кунівського № 4 ділянки 2 стану Острозького повіту Петро Хомаківський. Під час тривалого, близько року, слідства було опитано багато жителів Вілії (тільки в матеріалах слідства згадується 35 прізвищ), сільського старосту Івана Дем'янчука і церковного старосту Прохора Андрощука, а також кількох священиків, які перебували на місці подій (Іоакима Левитського, Володимира Осташевського).

У перші дні явлення ікони стали відбуватися чудотворні зцілення.

Селянин Вілії Михайло Феодорів Костюк 62 років в день з'явлення ікони прийшов до Миколи Остапчука просити милостиню, у цей час він страждав від набряку правої ноги, вкритої ранами, які нічим не міг залікувати і страждав більше року. Дізнавшись від Остапчука про появу ікони, пішов разом з ним у ту кімнату, де вона з'явилася, і за вказівкою Миколи Остапчука побачив, що у правому кутку хати, під лавкою, стоїть на землі іконка, покрита білою хусткою, при піднятті цієї хусточки кілька разів, ікона не впала на землю, а все стояла.

Пригнічений своєю тривалою хворобою, він почав гірко плакати, гаряче молитися і просити Бога і Пресвяту Богородицю послати йому свою милість і зцілити від ран. Після цього чоловік часто приходив молитися і з кожним днем відчував все більше і більше полегшення і, нарешті, минулого літа 1889 року повністю загоїлися рани і він відчув себе абсолютно здоровим. Приписує з упевненістю це зцілення по милості і благодаті Божій, отриманій по молитвах перед цією іконою [13].

Сестра церковного старости Прохора Андрущука Варвара, яка страждала від хвороби очей, довідавшись про появу ікони і про те, що багато людей несуть туди свої жертви, зняла стрічку з голови, з нею вирушила до явленої ікони. Жінка просила Домнікію Остапчукову поставити на цю стрічку ікону і повісити назад на стінку, що та і виконала. Через тиждень вона зцілилася від хвороби очей [14].

Під час слідства були зафіксовані також і незвичайні події, пов'язані з іконою, які переконували в її чудодійній силі.

Спочатку явлена ікона була розміщена на стіні в будинку Остапчука серед інших ікон. Всі двері, вікна та інші отвори, через які можна було потрапити в будинок, були зачинені і опечатані. До приїзду комісії виставлено охорону. Але коли члени комісії прибули до будинку, то явлена ікона Божої Матері стояла на столі. І так відбувалося кілька разів: знімаючи неушкоджені печаті, входячи в будинок, члени комісії знаходили ікону Богоматері не на стіні, куди вона була розміщена напередодні, а на столі [15].

Дізнавшись про незвичайне явлення ікони, житель с. Вілії Симеон Маліванчук приніс в будинок Остапчука свічку і поставив її незапаленою. 26 травня свічка загорілася сама і була ввечері погашена господарем. Наступного дня, 27 травня, були принесені і інші свічки, які самозагорялися, залишаючись лежати на столі без пошкодження скатертини, якою був накритий стіл. Палаючі свічки загасив господар будинку Микола Остапчук ввечері, але світло в кімнаті спалахувало і після того. 27 травня селянин Людвіг Добруцький приніс воскову свічку власної роботи і вставив її в свічник незапаленою, а 28 травня домашні знайшли її запалену [16].

Благочинним були надані письмові заяви людей, які отримали зцілення по молитві біля ікони, що було зафіксовано в протоколі слідства.

1. Свідчення жительки урочища Півнева Гора Сусанни Островської про те, що в минулому 1889 році внаслідок протягу вона стала відчувати сильний біль руки, начебто ураження паралічем; цілий рік страждала і не могла володати рукою, незважаючи на те, що приймала знеболювальне. Дізнавшись від інших про явлення ікони у Вілійському приході, вона в Св. Чотиридесятницю 1890 р. прибула в Вілію і вирушила до місцевої церкви слухати заутреню; при вході до святині вона надумала попросити свічку, яка була разом із явленням ікони: один

з братчиків виніс свічку, жінка взяла її хворою рукою і через декілька хвилин відчула полегшення. А коли повернулася додому, то вже могла володати рукою і без допомоги зняла пальто. І з того часу рука стала абсолютно здоровою. Таке раптове зцілення – лікувальна сила Пресвятої Владичиці. Свідчення ці готова підтвердити і під присягою [17].

2. Жительки села Долоччя Теклі Озімковської про те, що 13 липня 1889 р. народився у неї абсолютно здоровий син, але на четвертому місяці від народження з'явилася сильна гарячка і після цього три тижні дитя горіло, як у вогні, не перестаючи кричало день і ніч. Усі поради сільських бабок та інших так званих знахарів, до яких вона зверталася, навіть з інших сіл, не дали дитині ніякого полегшення, а навпаки, після усіх таких лікувань дитя було уражене паралічем, після чого ліву ногу потягнуло п'ятою під коліно. Мати втратила будь-яку надію на одужання дитини і по материнському відчуттю звернулася в Вілійську церкву, де просила відслужити водосвяття над хворою дитиною. У повній надії на одужання сина принесла до ікони, що знаходилася в будинку селянина, двофунтову свічку, і жива віра її врятувала дитину: протягом деякого часу нога випросталася і стала абсолютно здоровою і рівною. Це зцілення вона визнає за особливу милість Божої Матері, яка почула гарячу молитву про сина, і він одужав. Це свідчення готова підтвердити під присягою [18].

3. Жительки с. Теремне Марії Карпюк про те, що 12 червня 1883 р. вона стала відчувати сильний біль правої ноги, начебто ревматизм; цілих сім років страждала від нестерпного болю і не змогла володати ногою. Незважаючи на різні засоби, біль не зникав, а ще більше посилювався, так що без сторонньої допомоги неможливо було переміститися з місця на місце. Дізнавшись від сторонніх осіб про явлення ікони в Вілійському приході, вона мала намір помолитися там Богу, але особисто прибути не могла через хворобу, тому в листопаді, числа не пам'ятає, 1889 р. прибула в Вілію її дочка, Февронія Феодорова Хамратович, через яку вона передала пожертву, і з того часу нога стала здоровою. Дотепер вона не відчуває такого болю, як раніше [19].

4. Селянина с. Загорець Сазона Терещука в тому, що в 1888 році він був дуже хворий і не володав правою ногою і рукою. Дізнавшись про явлення ікони Божої Матері, з вірою звернувся до неї, пожертвувавши вилиті з воску ногу і руку, після чого йому стало трохи легше, і тепер може правильно перехреститися і виконувати деякі роботи [20].

Були випадки покарання за блюзнірство і зневір'я. За переказами, один місцевий селянин дозволив собі богохульно розповідати перед паломниками, що ішли здалеку, про факт явлення святої ікони. У цей час, коли він зневажав святу ікону, Господь покарав його тим, що він упав паралізований, з викрученими руками, ногами та обличчям. Кілька днів він лежав нерухомо перед іконою Богоматері, благаючи Пречисту помилувати його. Щира молитва та розкаяння прикликали милосердя Богоматері і він встав здоровим [2].

31 грудня 1890 року Волинська Духовна Консисторія розглянула матеріали слідства і ухвалила відповідне рішення:

«По соображении всех вышеизложенных обстоятельств и принимая во внимание, что в обстоятельствах настоящего дела не заключается данных, по которым можно было бы заподозрить кого-либо в возбуждении сего дела с

корыстною целью, как выяснено следствием, народ глубоко убежден в чудесных проявлениях и получаемых от этой иконы благодатных исцелениях и относится к ней с религиозным и благоговейным настроением, Консистерия признает возможным, согласно усилую прихожан и ходатайству приходского священника перенести икону из дома крестьянина Остапчука в приходскую церковь» [23].

Указ на виконання постанови Волинської Духовної Консистерії про перенесення ікони в парафіяльну церкву святої великомучениці Параскеви П'ятниці був відданий 4 лютого 1891 року за № 1544 [6].

26 березня (7 квітня за нов. ст.) 1891 року, в день святкування собору Архангела Гавриїла, після подячного молебню ікона з дому селянина Миколи Остапчука з урочистим хресним ходом, який супроводжувався великою кількістю людей, з піснями і церковним дзвоном, була перенесена до храму місцевим благочинним прот. Костянтином Червинським і духовенством, де вона знаходиться і понині [8].

Звістка про появу чудотворної ікони Божої Матері в с. Вілія швидко поширювалася. Не тільки православні, але навіть люди інших віросповідань приходили на поклоніння до святині і отримували благодатну допомогу і зцілення. Паломники, що йшли з Києва до Почаєва, вважали за благо поклонитися чудотворному образу «Знамення».

Церковна влада також офіційно визнавала благодатну ікону. У 1892 вийшло 2-х томне видання «Девятисотлетие православия на Волыни. 992–1892». У I-й частині, відділі 6-му «Благодатные иконы» говориться наступне: «...По засвидетельствовании перед Епархиальным Начальством чудотворной силы ея многими, испытывшими таковую силу, икона эта, по Указу Волынской Духовной Консистерии от 4 февраля 1891 года, за № 1544, из дома крестьянина Николая Остапчука торжественно пренесена в местную приходскую церковь, где и ныне находится. Народ благоговейно чтит эту икону и молится с верой и любовью» [6].

Згодом стара маленька церква вже не могла помістити велику кількість прихожан і паломників і було прийнято рішення на місці старого храму побудувати новий. У 1900 році був оголошений збір пожертвувань на будівництво храму, а також від скарбниці було отримано допомогу в три тисячі рублів [4]. Парафіяльний священник Хрисанф Сайкович, дяк Іван Кульчицький, церковний староста Яків Деменчук брали найактивнішу участь у будівництві. Нова церква св. великомучениці Параскеви П'ятниці дерев'яна, на кам'яному фундаменті, двохпрестольна. Центральний престол – на честь святої великомучениці Параскеви П'ятниці, а правий – на честь ікони Божої Матері «Знамення». Церква була освячена Архієпископом Волинським і Житомирським Антонієм (Храповицьким) 5 жовтня 1905 року [5].

У 1906 році на кошти, відпущені Священним Синодом, храм був розписаний і прикрашений одним з кращих майстрів художніх і живописних робіт Левом Івановичем Паріловим, який належав до відомої з 17 століття династії іконописців села Палех Володимирської губернії. Також паріловськими майстрами був створений оклад ікони Божої Матері «Знамення», який є донині, про що свідчить іменна печатка на внутрішній стороні ікони. Ікона покрита срібним окладом з позолотою, з двома зображеними з боків ангелами, що тримають цей святий образ. Зверху самої ікони вміщено зображення Бога Отця.

Ікона знаходиться в різьбленому позолоченому кіоті, у іконостасі над царськими вратами.

У недільні дні і в дні церковних свят її опускають для поклоніння і служіння перед нею молебнів. Окрім цього існує традиція служіння перед іконою акафістів.

У 1914 році була видана «Справочная книга о приходах и монастырях Волынской Епархии» під редакцією К.В. Переверзева, в якій було зазначено, що в церкві св. великомучениці Параскеви П'ятниці села Вілія Острозького повіту «є благодатна ікона «Знамення» Божої Матері, отпусти відзначають в четвер перед Св. Трійцею» [12].

Сприйняття ікони прихожанами і паломниками, її широка популярність за межами Острожчини, благодатна допомога і чудесні зцілення, отримані від ікони «Знамення», а також визнання її офіційною церквою як благодатною і особливо шанованою логічно мало завершитися її прославлянням. Однак цей процес був відтермінований подальшими подіями, на які вказує у своїй статті, присвяченій іконі, митрополит Рівненський і Острозький Варфоломій: «Перша світова війна, революції 1905–1917 років, пізніше роки польської окупації і радянська Західної України з 1939 року» [2]. У роки Другої світової війни село Вілія кілька разів страждало від сильних пожеж, які, однак, не пошкодили церкву. Це вілійці пов'язують із захистом ікони «Знамення» Божої Матері.

Після війни був тривалий період атеїстичного тиску на церкву і прихожан. У 1965 році церква св. великомучениці Параскеви П'ятниці була закрита, однак не використана для будь-яких інших потреб, не переобладнана під клуб або склад. Також в цьому році була зруйнована каплиця, побудована ще в 1928 році на місці хати Остапчук, де з'явилася ікона. Парафіяни вирішили звернутися в Московську Патріархію за дозволом про відкриття церкви. Вілійці Антон Демчук та Микола Ліщенко поїхали до Москви, де зустрілися з уродженцем с. Вілія Миколою Семеновичем Капчуком, який на той час працював секретарем і представником з особливих доручень Московської патріархії. Завдяки його сприянню церква 3 серпня 1969 року була відкрита і був дозволений дзвін. У 1990 році при свящ. Олександрі Колбі була відновлена каплиця, в ній знаходиться копія ікони Божої Матері «Знамення» і картина відомої української художниці Лідії Спаської, на якій зображений момент явлення ікони Домні Остапчук [10].

Щороку, в четвер перед днем Св. Трійці, після Божественної Літургії духовенство, парафіяни та паломники йдуть хресним ходом з благодатною іконою до каплиці, на місце її явлення, і здійснюють там святковий водосвятний молебен.

У каплиці стало доброю традицією писати і опускати в спеціальний ящик записки з проханнями до Богородиці про подання допомоги і милості в складних життєвих обставинах. Таких прохань дуже багато. Віра людей в заступництво Пречистої не залишає їх.

І сьогодні чудотворна ікона Божої Матері «Знамення» кличе тисячі знедолених, зневірених душ, вселяючи в них Віру, Надію, Любов, і являє їм свою чудодійну силу.

Протоіерей Олександр Жук, який є настоятелем храму св. великомучениці Параскеви П'ятниці з 2007 року, створюючи новий літопис церкви, в бесідах зі

старожилами, прихожанами і паломниками документально зафіксував у «Книзі свідчень про зцілення та інші прояви благодатної сили від ікони Божої Матері «Знамення» Вілійської» численні випадки прояву чудодійної сили образу Божої Матері «Знамення», випадки зцілення, оздоровлення та інші чудеса по молитві перед явленим образом, які значно доповнили початковий список, наявний в Указі Волинської Духовної Консисторії від 31 грудня 1890 року. Книга зберігається у церкві святої великомучениці Параскеви П'ятниці села Вілія.

Висновки з даного дослідження. Зібрані нами спільно з настоятелем церкви св.вмч. Параскеви П'ятниці села Вілія Острозького району Рівненської області протоієреєм Олександром Жуком матеріали по встановленню святкування на честь Вілійської ікони Божої Матері «Знамення» були передані в Комісію з канонізації святих УПЦ и 30 жовтня 2019 року розглянуті на її засіданні під головуванням митрополита Херсонського і Таврійського Іоанна. Після вивчення Комісією матеріали були передані в Священний Синод Української Православної Церкви.

6 грудня 2019 року Священний Синод Української Православної Церкви прославив чудотворну ікону «Знамення» Вілійську та прийняв рішення встановити день вшанування образу Вілійської ікони Божої Матері «Знамення» в четвер перед Трійцею. Саме цього дня 130 років тому невеличка мідна ікона дивним чином вийшла з-під землі та явила свою чудодійну силу.

Джерела та література

1. Siownik geograficzny Krylestwa Polskiego i innych krajuw siowiaeskich. T. VII: Netrebka – Perepiat. Warszawa, 1886. S. 960.
2. Варфоломій, Архієпископ Рівненський і Острозький. Благодатна ікона Богоматері «Знамені» із села Вілія. *Рівненська єпархія*. Рівне, 2003.
3. Ведомость о Церкви Параскево-Пятницкой, Острожского Уезда, Села Вильи за 1864-й год. Держархів Житомирської обл. (Державний архів Житомирської області). Ф. 1. Оп. 73. Спр. 195. Арк. 1, 1 зв., 2 зв., 3, 3 зв.
4. Ведомость о Церкви Параскево-Пятницкой, Острожского Уезда, Села Вильи за 1917-й год. *Фонд Ровенского областного краеведческого музея*. РКМ. 2626–1.
5. Ведомость о Церкви Параскево-Пятницкой, Острожского Уезда, Села Вильи за 1906-й год. *Фонд Ровенского областного краеведческого музея*. РКМ. 2621.
6. Девятисотлетие православия на Волыни. 992–1892. Часть 1. Житомир, 1892. С. 347.
7. Иаков Захариевич. Летопись о Церкви, Св. Мученицы Парасковии, именуемой Пятницкой, села Вилии Острожского уезда. *Фонды Острожского музея – заповідника*. КН-6931, ШД – 2792. С. 1.
8. Иаков Захариевич. Летопись о Церкви, Св. Мученицы Парасковии, именуемой Пятницкой, села Вилии Острожского уезда. *Фонды Острожского музея – заповідника*. КН-6931, ШД – 2792. С. 5.
9. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. Т. 2: Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский / составил Н.И. Теодорович. Почаев, 1889. С. 755.
10. Ктитор Патриаршего собора. Путь служения Капчука Николая Семеновича / автор-составитель В.А. Любартович. Москва. 2011. С. 62.
11. Святитель Иоанн Златоуст. Полное собрание творений. Т. 3. Ч. 1. Репринтное издание, Санкт-Петербург, 1897. Москва, 1994. С. 379.
12. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской Епархии. Издание Волынского Владимирско-Васильевского братства. Составил Секретарь Волынского Епархиального Архиерея священник К.В. Переверзев. Житомир, 1914. С. 310.

13. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 13–13 зв.*
14. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 16. зв*
15. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1, Оп. 50. Спр. 469. Арк.10.*
16. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 6 зв., 7, 24.*
17. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 22.*
18. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 22 зв.*
19. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 23.*
20. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 23, 23 зв.*
21. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 1–24 зв.*
22. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 3.*
23. Указ Волынской духовной Консисории от 4 февраля 1891 года за № 1544. *Держархів Житомирської обл. Ф. 1. Оп. 50. Спр. 469. Арк. 24. зв.*

References

1. Siownik geograficzny Krylestwa Polskiego i innych krajyw siowiacskich). T. VII: Netrebka – Perepiat. Warszawa, 1886. S. 960.
2. Varfolomii, Arkhiiepyskop Rivnenskyi i Ostrozkyi. Blahodatna ikona Bohomateri «Znamenii» iz sela Viliia. *Rivnenska yeparkhiia*. Rivne, 2003.
3. Vedomost o Tserkvy Paraskevo-Piatnytskoi, Ostrozhskoho Uezda, Sela Vyly za 1864-y hod. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl. (Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti)*. F 1. Op. 73. Spr.195. Ark. 1, 1 zv., 2 zv., 3, 3 zv.
4. Vedomost o Tserkvy Paraskevo-Piatnytskoi, Ostrozhskoho Uezda, Sela Vyly za 1917-y hod. *Fond Rovenskoho oblastnoho kraevedcheskoho muzeia*. RKM. 2626–1.
5. Vedomost o Tserkvy Paraskevo- Piatnytskoi, Ostrozhskoho Uezda, Sela Vyly za 1906-y hod. *Fond Rovenskoho oblastnoho kraevedcheskoho muzeia*. RKM – 2621.
6. Deviatysotletye pravoslavyia na Volyny. 992–1892. Chast 1. Zhytomyr, 1892. S. 347.
7. Yakov Zakharyevych. Letopys o Tserkvy, Sv. Muchenytsy Paraskoviy, ymenuemoi Piatnytskoi, sela Vyliy Ostrozhskoho uezda. *Fondy Ostrozhskoho muzeia – zapovidnyka*. KN-6931, IIID – 2792. S. 1.
8. Yakov Zakharyevych. Letopys o Tserkvy, Sv. Muchenytsy Paraskoviy, ymenuemoi Piatnytskoi, sela Vyliy Ostrozhskoho uezda. *Fondy Ostrozhskoho muzeia – zapovidnyka*. KN-6931, IIID – 2792. S. 5.
9. Ystoryko-statystycheskoe opysanye tserkvei y prykhodov Volynskoi eparkhyy. T. 2: uiezdy Rovenskyi, Ostrozhskyi y Dubenskyi / sostavyl N.Y. Teodorovych. Pochaev, 1889. S. 755.
10. Ktytor Patryarsheho sobora. Put sluzheniya Kapchuka Nykolaia Semenovycha / avtor-sostavytel V.A. Liubartovych. Moskva, 2011. S. 62.
11. Sviatytel Yoann Zlatoust. Polnoe sobranie tvorenyi. T. 3. Ch. 1. Repryntnoe yzdanye, Sankt-Peterburh, 1897. Moskva, 1994. S. 379.
12. Spravochnaia knyha o prykhodakh y monastyriakh Volynskoi Eparkhyy. Yzdanye Volynskoho Vladymyro-Vasylevskoho bratstva. Sostavyl Sekretar Volynskoho Eparkhyalnoho Arkhyereia sviashchennyk K.V. Pereverzev. Zhytomyr, 1914. S. 310.
13. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl. F. 1. Op. 50. Спр. 469. Арк. 13–13 зв.*

14. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 16 zv.
15. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 10.
16. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 6 zv., 7, 24.
17. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 22.
18. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 22 zv.
19. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 23.
20. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 23, 23 zv.
21. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 1–24 zv.
22. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 3.
23. Ukaz Volynskoi dukhovnoi Konsystoryy ot 4 fevralia 1891 hoda za № 1544. *Derzharkhiv Zhytomyrskoi obl.* F 1. Op. 50. Spr. 469. Ark. 24 zv.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Мартинчук Світлана

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ 3

Ткаченко Галина

ЖІНОЧИЙ РУХ В ГАЛИЧИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ –
НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ 13

Марчук Олександр

ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УНР У РІВНОМУ
(КІНЕЦЬ БЕРЕЗНЯ – ПОЧАТОК ТРАВНЯ 1919 р.) 21

Яблонська Діана

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ КУРНЕВИЧ:
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА І ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОМУ ІНО 30

Ляскович Тетяна

ВІЙСЬКОВО-САНІТАРНІ ПОТЯГИ: ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І
НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УНР У 1919 р. .. 39

Ляскович Роман

ВІЙСЬКОВІ МОБІЛІЗАЦІЇ НА ПРОСКУРІВЩИНІ
ВОСЕНИ 1920 р.: ОРГАНІЗАЦІЯ, ХІД, НАСЛІДКИ 47

Півоварчук Віталій, Харитон Інеса

МОТИВАЦІЯ ВСТУПУ ЖІНОК ДО ЛАВ ОУН ТА УПА 54

Доброчинська Валентина

ПОЧАТКОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО В РЕЙХСКОМІСАРИАТІ «УКРАЇНА»
(1941–1944 рр.) (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІВНОГО) 61

Михальчук Роман

НАЦИСТСЬКА ПРОПАГАНДА В М. РІВНЕ ПІД ЧАС
НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.) 69

Лінник Юрій

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 79

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Шамсутдинов Баходир*
ТИМУР ТА ЗОЛОТА ОРДА 85
- Озимчук Олег, Дорошук Сергій*
ОСОБЛИВОСТІ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ
РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ СКАНДИНАВСЬКИХ МЕЧІВ 93
- Плюта Наталія*
ФАШОДСЬКИЙ ІНЦИДЕНТ – КУЛЬМІНАЦІЯ
БРИТАНО-ФРАНЦУЗЬКОЇ БОРОТЬБИ ЗА КОЛОНІАЛЬНЕ
ПАНУВАННЯ В АФРИЦІ 102
- Клімчук Юрій*
ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ ПРО УКРАЇНЦІВ – УЧАСНИКІВ
ІТАЛІЙСЬКОГО РУХУ ОПОРУ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
ЗА ПІДСУМКАМИ СТУДІЙ ОСТАННЬОГО ЧАСУ 111

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

- Візитів Юлія*
ПЛАСТОВИЙ МАРТИРОЛОГ РОДИНИ ТИЖУКІВ
(МІЖВОЄННІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ) 122
- Сєєрова Ольга, Жук Олександр*
ДО ПРОБЛЕМИ ПРОСЛАВЛЕННЯ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ «ЗНАМЕННЯ»
ЦЕРКВИ СВ.ВМЧ. ПАРАСКЕВИ П'ЯТНИЦІ СЕЛА ВІЛІЯ
ОСТРОЗЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 130

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

- Жилюк Сергій, Шаправський Сергій*
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКОВНОЇ
ПРОБЛЕМАТИКИ ВОЛИНИ: МЕТОД І ПРАКТИКА 141
- Журавльова Світлана*
МІЖНАРОДНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ТА ДИПЛОМАТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УРСР У
1921–1923 РОКАХ В СУЧАСНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 147

<i>Гуменюк Оксана</i> РАДЯНСЬКА ПОВСЯКДЕННІСТЬ З УКРАЇНСЬКОЮ ОЗНАКОЮ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ	155
---	-----

<i>Санжаревський Олег, Зновяк Владислава</i> ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ НА ПОРТАЛАХ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В 2018–2020 РОКАХ: КОНТЕНТ-АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ	161
---	-----

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

<i>Амінов Бахтієр, Карпунхіна Тетяна</i> СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	169
--	-----

<i>Бондар Ірина</i> ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ КРЕАТИВНИХ ЗАВДАНЬ	175
--	-----

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 31

Книга 2

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2019 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Ум. друк. арк. 14,3.

Віддруковано засобами різнографічного друку

ПП Самборський І.О.

вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33014

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 31. Книга 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019